

najrazličnejših garnizijah avstrijskih dežel. Polk je bil ustanovljen 13. februarja 1674, v drugi napadalni vojni Ludovika XIV. Ustanovitelj mu je bil grof Henrik Reuss-Plauen. Obstajal naj bi iz 2040 mož in polkovega štaba. Ognjeni krst je prejel polk leta 1675 v bitki pri Altenheimu in se je udeleževal odslej vseh vojn, v katere je bila zapletena Avstrija: druge napadalne vojne Ludovika XIV., španske nasledstvene vojne ob Renu in Zgornji Italiji, obeh Karlovih vojn proti Turkom, poljske nasledstvene vojne, šleskih, avstrijske nasledstvene in vseh vojn proti Napoleonu. Hrabro se je bojeval v znamenitih bitkah pri Aspernu, Wagramu, posegel zadnji dan v veliko bitko pri Lipskem in zaključil bojevanje proti Napoleonu v bitki pri Belfortu leta 1815.

Pod Marijo Terezijo so dobili polki stalna naborna okrožja. Kranjska je pripadla pešpolku št. 43 (sedaj št. 41). Leta 1817 je dobil Kranjsko kot naborno okrožje pešpolk št. 17. Še istega leta se je preselil s Češkega na Kranjsko in dospel 21. novembra v Ljubljano. Od tedaj je zgodovina 17. pešpolka vojna zgodovina Kranjske. S tem se začneja zanj druga doba. Polk ni bival stalno v Ljubljani. V prvem času je bil porazdeljen na razne kraje Kranjske, posebno na Dolenjsko kot straža proti roparskim tolпам, ki so prihajale iz Bosne in nadlegovale deželo. Dolgo vrsto let (1848—1853, in 1857—1860) je bival v Italiji, dve leti v Bosni, dalj časa v Trstu in v letih 1879 do 1882, kot nagrada za hrabro obnašanje v Bosni, na Dunaju. Leta 1893 so bili premeščeni 1. 3. in 4. bataljon v Celovec, kjer so ostali do začetka svetovne vojne.

Polkovo glavno bojno polje je bilo v tem času Zgornja Italija. Tu se je polk udeleževal bojev leta 1820, 1848, 1849, 1859 in 1866. Poleg tega je sodeloval leta 1848 pri udušitvi vstaje na Ogrskem in leta 1878 pri okupaciji Bosne.

Capuder je spisal zgodovino našega pešpolka na podlagi del stotnika Bergkessla in Ferd. Strobla in jo je prepletel z narodnimi pesmimi, nastalimi v raznih vojnih dobah. Popis zadnjih vojn bi si želeli bolj plastičen, posebno z ozirom na junaške čine posameznih odlikovancev. Spisu je dodanih tudi precej slik, zlasti portretov raznih polkovnih imejiteljev in zapovednikov.

O sedANJI svetovni vojni izhaja in bo izšlo po sklenjenem miru nešteto del. Tudi od Mohorjeve družbe pričakujemo enako delo, ki pa naj ne popisuje samo bojnih dogodkov in junaških činov Slovencev, temveč naj nam tudi pripoveduje, kako je vplivala svetovna vojna na socialno, gospodarsko in kulturno življenje Slovencev. Naj si družba pridobi že sedaj spretnih pisateljev in ilustratorjev, ki zberejo potrebno gradivo; zakaj spomini hitro obledijo. Edino ona je pri naš spodobna in v prvi vrsti poklicana zasnovati tako važno narodno delo. *O besedi in. za ta kritiki ne govori. To prav, ker komaj profesorja Breznik.*

Slovenske večernice za pouk in kratek čas. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 69. zvezek. 1915. 80. 160 str.

Večernicam stoji na čelu „Zgodba o povišanju“, ki jo spisal neki Stanko Bor. Hudoklinovega Janeza z Dolenjskega, infanterista 17. pešpolka v Celovcu „fanta od fare, kjer s štirimi zvoni“, pohvali njegov stotnik, da zna „defilirati boljše ko nekateri, ki služijo tretje leto“. Janez je namreč šele prvoletnik. Stotnik mu poleg pohvale tudi naznani, da dobi dopust o Božiču. Pa Janezu vse te milosti niso dovolj: če se hoče postaviti pred domačimi, mora biti vsaj „frajtar“, če že ne kaj drugega. Ta misel se je Janeza trdno oklenila in ga ni izpustila prej, dokler ni dozorela v sklep, da si prišije ono zvezdo na ovratnik sam. In ta sklep je Janez izvršil v božični noči, v strupenem zimskem mrazu, ko se je vračal po ozki gazi

skozi samotni gozd proti domu. „Slekel je plašč, slekel bluzo. — mraz ga je objel in ga hotel zopet ovirati s tem, da mu je navdahnul misel, da bi bilo morda vendar bolje, če ne stori — oblekel zopet samo plašč, ga tesno privil k sebi, tipal nekaj časa po ovratniku bluze, ker v temi ni mogel natančno videti, razvil papir, potegnil ven zvezdi, ju pritisnil najprvo s prsti in otipal, če stoje sorazmerno. Nato je izvlekel iglo in nit in vbodel z iglo — —“. „Frajtarja“ so sprejeli domači z velikim veseljem, posebno oče, „star vojak, ki je bil v Bosni“, pa se je moral zelo mlad oženiti, ker je bil Janez njegov prvorojenec, ki je imel polno mlajših bratov in še sestro povrhu. — Toda „frajtarjevo hudodelstvo“ je prišlo na dan in poročnik v Celovcu je odprl knjigo in čital: „Kaznuje se infanterist Janez Hudoklin z edenindvajsetimi dnevi samotnega zapora, ker si je našil doma na božičnem dopustu dve zvezdi in se tako samovoljno povišal. Kazen je v primeri s prestopkom zato tako majhna, ker prizadeti ne taji prestopka in se popolnoma strinja s poročilom domače orožniške postaje“ ... Zgodba je s psihološkega stališča in z ozirom na kompozicijo temeljito pogrešena. — Finžgarjeva gospodarska zgodba „Konjička bom kupil ...“ je najboljša povest v vsej zbirki; odlikuje se po sijajnem slogu. Sučet je sicer star, toda Finžgar ga je obdelal tako, da ne moti. — Tretjo povest, „Na Vrhovih“, je spisal P. Perko. Bralcu se vsiljuje misel, da prvi dve poglavji sploh ne spadata v povest s tem naslovom in da ni Franica nič drugega kot samo „deus ex machina“. Četrto poglavje, ki res opisuje Vrhove, je lepo in tisti migljaji o izboljšanju gospodarskih razmer so prav umestni. — Ivo Trošt je spisal povest „Pod Robom“. Dejanje se razvija gladko, neprisiljeno; proti koncu ga je še malo preveč. Barve so žive, slike jasne. — V Česnikovi samostanski zgodbi „Pater Gervazij“ se mi zdi četrto poglavje čisto odveč; ako bi ga ne bilo, bi bil končni efekt mnogo močnejši. — Jos. Lovrenčič, I. Lavrič in France Bevk so prispevali z verzi — blago srednje vrste.

St. Svetina.

Utva, Kraguljčki. V Trstu, 1915. Založila in izdala knjigarna J. Štoka. M. 80. 46 str. Broš. 80 v, vez. 1 K 20.

„Kraguljčki veseli
so pesem zapeli
čez zimsko polje.
Náj jo pojò,
sáj ne vedò,
dá nekjé
junáki mrjò.“

To je motto drobni zbirki triindvajsetih pesmic, v katerih je dobro ločiti dve dobi: iz starejše dobe so pesmi lesene, pobarvane, iz novejše pa žive, prirsčne. Le poslušajte, kako štejejo zvezde (str. 24):

1. Skrito v žitu poje muren:
tri, tri, tri, tri, tri.
Zvezdice na nebu šteje:
ena, dve, tri, tri, tri.	2. Prepelica ugovarja:
pet jih, pet je, pet;
ta-le čriček, ta-le muren
le do tri zna štet.
3. Oglasi se čuk v topolu
prav zamolklo: sto!
Niso tri le, ni le pet jih,
sto pa bo jih, sto.	4. Palček-malček raz pečine
buli v nebosklon:
koliko je zvezd, se čudi,
več ko milijon!